

درس آشنایی با مقدمات تفسیر استاد سید مجتبیٰ نورمفیدی

تاریخ: ۱۵ اسفند ۸۹

مصادف با: ۱ ربیع الثانی ۱۴۳۲

جلسه: ۲۰

موضوع کلی: قراءات سبع

موضوع جزئی: قرآء سبعه

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته:

بحث ما در قراءات سبع بود که به علل اختلاف قراءات اشاره کردیم و گفتیم اختلاف قراءاتی که در قرآن وجود دارد در مرحله اول از ناحیه‌ی خود روات بوده که تحت تأثیر عواملی مثل لهجه و گویش روات و یا استناد به شهادت دیگران بوده است و در مراحل بعدی نبود نقطه و اعراب و سایر علائمی که مبین قرائت صحیح بودند باعث این اختلاف قراءات شد.

قرآء سبعه:

قرآء سبعه کسانی هستند که این مجاهد قرائت آن‌ها را از بین همه قراءات گزینش کرده است. این هفت قاری که قرائت آن‌ها به عنوان قرائت‌های رسمی قرآن شناخته شده عبارتند از:

۱) ابن عامر (م. ۱۱۸ ه.ق.)، قاری شام بوده و دو نفر از او قرائت کرده‌اند: هشام بن عمار (م. ۲۴۵ ه.ق.) و ابن زکوان (م. ۲۴۲ ه.ق.)، جالب این است که هیچ کدام از این دو راوی ابن عامر را درک نکرده‌اند اما به عنوان راویان قرائت او شناخته شده‌اند.

۲) ابن کثیر (م. ۱۲۰ ه.ق.)، قاری مکه بوده و دو راوی قرائت او را روایت کرده‌اند که آنها هم ابن کثیر را درک نکرده‌اند که عبارتند از: بزی (م. ۲۵۰ ه.ق.) و قنبل (م. ۲۹۵ ه.ق.).

۳) عاصم (م. ۱۲۸ ه.ق.)، قاری کوفه بوده و از کسانی بود که اظهار تشیع می‌کرد - در بین قرآء سبعه چهار نفرند که اظهار تشیع می‌کردند و یکی هم احتمالاً شیعه بوده - قرائت عاصم به روایت حفص بن سلیمان همین قرائتی است که امروزه در بین مسلمین رواج دارد، دو نفر قرائت عاصم را روایت کرده‌اند و عاصم را هم درک کرده بودند که عبارتند از: حفص بن سلیمان (م. ۱۸۰ ه.ق.) و شعبه ابوبکر بن عیاش (م. ۱۹۳ ه.ق.).

۴) ابو عمر (م. ۱۵۴ ه.ق.)، قاری بصره بوده و از کسانی بوده که اظهار تشیع می‌کرده و دو راوی قرائت او را روایت کرده‌اند که این دو نفر هم ابو عمر را درک نکرده‌اند که عبارتند از: حفص بن عمر (م. ۲۴۶ ه.ق.) و صوفی صالح بن زیاد (م. ۲۶۱ ه.ق.).

۵) حمزه (م. ۱۵۶ ه.ق.)، قاری کوفه بوده و اظهار تشیع می‌کرده، دو نفر قرائت او را روایت کرده‌اند: خلف بن هاشم (م. ۲۲۹ ه.ق.) و ابن خالد (م. ۲۲۰ ه.ق.).

۶) نافع (م. ۱۶۹ ه.ق.)، قاری مدینه بوده و از آنجایی که ایرانی بوده احتمالاً شیعه بوده و دو نفر قرائت او را روایت کرده‌اند: عیسی بن مینا (م. ۲۲۰ ه.ق.) و عثمان بن سعید (م. ۱۹۷ ه.ق.).

۷) کسائی (م. ۱۸۹.ه.ق)، قاری کوفه بوده و اظهار تشیع می‌کرده و دو نفر قرائت او را روایت کرده‌اند: لیث بن خالد (م. ۲۴۰.ه.ق) و حفص بن عمر (م. ۲۴۶.ه.ق)، حفص بن عمر هم راوی قرائت ابو عمر بوده و هم راوی قرائت کسائی.

متأخرین به این هفت نفر سه نفر دیگر اضافه کرده‌اند که عبارتند از:

خلف (م. ۲۲۹.ه.ق) که قاری بغداد بوده است.

یعقوب (م. ۲۰۵.ه.ق) که قاری بصره بوده است.

ابوجعفر (م. ۱۳۰.ه.ق) که قاری مدینه بوده است.

چهار قاری دیگر هم بودند که قرائت‌های شاذ داشتند و قرائت‌های آن‌ها مورد قبول عامه مردم بوده اما خلاف مشهور قرائت کرده‌اند که عبارتند از:

حسن بصری (م. ۱۱۰.ه.ق).

ابن مُحِیصَن (م. ۱۲۳.ه.ق)، قاری مکه بوده است.

یزیدی (م. ۲۰۲.ه.ق)، قاری بصره بوده است.

أعمش (م. ۱۴۸.ه.ق).

حجیت قراءات سبع:

بحثی که در اینجا باید به آن اشاره کنیم بحث از حجیت قراءات سبع است، درباره حجیت قراءات سبع دو وجه می‌توان ذکر کرد: یکی بحث حدیث احرف سبعة است و دیگری بحث تواتر قراءات است.

وجه اول: حدیث احرف سبعة

اما حدیث احرف سبعة، حدیثی است که هم از طرق شیعه و هم از طرق سنی نقل شده که: «نزل القرآن علی سبعة احرف» یعنی قرآن بر هفت حرف نازل شده، کسانی که به این حدیث تمسک کرده‌اند خواسته‌اند بگویند: احرف جمع حرف به معنای قرائت است یعنی قرآن به هفت قرائت نازل شده است. بعضی از اهل شیعه و اهل تسنن در مورد این حدیث ادعای تواتر کرده‌اند، پس ما دو بحث داریم یکی اینکه تواتر این حدیث را هم از طرق شیعه و هم از طرق اهل سنت بررسی بکنیم که آیا این حدیث تواتر دارد یا نه؟ و دیگر اینکه معنای این حدیث چیست آیا حرف به معنای قرائت است یا نه؟ معانی مختلف را برای حرف گفته‌اند و اقوال مختلفی نقل شده که یکی از آن اقوال این است که حرف به معنای لهجه است که این اقوال باید ذکر و بررسی شود که کدام صحیح می‌باشد.

اینطور نیست که این حدیث مثل داستان غدیر در یک واقعه بیان شده باشد بلکه این حدیث در مناسبت‌ها و وقایع مختلف بیان شده که هم در طرق شیعه و هم اهل سنت چندین مناسبت را برای این حدیث نقل می‌کنند که در جلسه آینده به آن‌ها اشاره خواهیم کرد.

بحث جلسه آینده: بررسی حدیث احرف سبع بحث جلسه آینده خواهد بود.

«والحمد لله رب العالمين»